

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Rationis Latomianæ pro Incendiariis Louaniensis Scholæ
Sophistis redditæ, Lutheriana Confutatio**

Luther, Martin

Vuittembergæ, 1521

VD16 L 5765

Tertio.

urn:nbn:de:hbz:466:1-36803

nes sunt, satis aperte, quātū oportet pro salute, satis etiā obscure, p cōtēplatricibus animabus. Quisq; suā sortē in abundantissimo & cōmunissimo verbo dei sequat, & verba hominū aut repudiemus, aut cū iudicio legamus. Hec satis pro ista autoritate, & nimio plusq; satis.

T E R T I O.

Inuadit Paulū Ro. vii. Hic Latomus meā sententiam mihi maxime cōfirmat & prodit, q̄ nō studio veritatis, sed animo deprauādi & fallēdi orbē, hūc librū scripserit, tantū vt ignominiā incendiū & iudiciū sacrilegi solaret. Nā quantūlibet ceruicosus et p̄tinax, tamē ita pallidus & trepidus, silens cautusq; incedit p verba Pauli vt videat timuisse p singulos apices, ne hiatus quispiā appareret, & misellū sophistā absorberet. Postq; vero transiuit ista pericula, & in suū campū venit, ibi excursum facit, ibi patrū dicta cōglomerat, ac si pro miraculo haberi velit, qd̄ sedentarius et ociosus lector, multa aliena cōsarcinare et confarcire potest. Fortasse ea spe & cōsilio, q̄ multitudine me absterret, ne scriberē denuo, cū infiniti sit voluminis ad singula eius respōdere, sed fallat eū spes, roboratis em̄ meis scripturis, hoc ipso pstratus est, vt respōsione singulari om̄ibus nō sit opus. Sūma ergo Latomianae euasione est hæc. Ea quæ hic a Paulo dicunt, nihil aliud facere, q̄ esse infirmitatem baptismo reliquā, quæ peccatū vocet. Nihilominus, spiritū cū illā rexerit, sic bonū operari, vt illud nō sit peccatū dānabile censendū, nec hominem ideo peccare in

bono opere, aut seruire peccato. Hic primum vides, Latomū nō nisi differre & abducere lectorē, ac tempus redimere, dū aliā a proposito tractat quæstionē. Suscepit. n. quæstionē de peccato ignoscibili p̄ misericordiā, de quo me loqui ipsemet nō vno loco testat̄. Et p̄ omnē & post omnē istum tumultū testimoniorū cōcludit in hunc modū. Ecce non est peccatū damnabile, cū sic debuerit cōcludere, Ecce nō est peccatū nē ignoscibile qd̄ dē, nec cui opus sit misericordia. Sicut si me redargueres, qui risum veniale peccatū dixissem, & post effusam tuā omnē saluā, & sudore exhausto, tandē anhelares in me dicēs. En risus nō est mortale peccatū. Talis est disputatio Eliu aduersus Iob. Putas autē paruā esse partē patientiæ, ferre has nequitias, dolos, & artes eorū qui Magistros orbis terrarū se iactant, in re tā sacra & necessaria? Nō queror iā eos ignorare qd̄ sit peccatū, sed q̄ maliciose simulent & negent sese ignorare, & imponent piis cordibus impudenti mendacio suo.

Sed fiduciā mihi facit, formidolosus & fugitiuus sophista. Paulū in faciē eius statuā, vt effugere nō possit, persequar & cōprehendam, nec conuertar donec deficiat. Aut Latomus Paulū, aut Paulus Latomū occidet, frustra præsidiis humanis fidentem. Quæro igitur primum, an mihi, vt Christiano Euangeliū professo, liceat appellare peccatū, quod Apostolus Paulus vocat peccatū? Nihil iā disputo quid peccatū significet, de hoc post videro. Volo simpliciter mihi responderi, an isto

A D V E R S V S L A T O M V M.

Paulino vocabulo mihi liceat vti. Si non licet, deleatur Paulus, si licet, quid tragicis istis vocibus in me mugiūt sophistæ, quod opus bonū appellarim peccatum? Nōne ipsis licet, bonū opus vocare imperfectū & infirmū? Quid ergo? nunquid cogent me, vt verbis eorū vtar? Aut quare nolunt cogi, vt meis & Paulinis verbis vtantur? Ipsi nolunt peccatum appellare. Esto, Et ego nolo infirmitatē et imperfectionē vocare. At sancti patres peccatū interpretati sunt, imperfectionē & infirmitatem. Esto, quis me coget patrū verbis vti? quis coget me Pauli verbū deserere? An dicent, quia absurdū & periculosum? Hoc iā non in me Lutherū, sed in Paulū & spiritū Christi vergit. At tu non vteris peccato, vt Paulus, quis hoc vobis dixit? collatio patrum & tui, quis fecit hanc collationē? Nos, qui estis vos? quis facit nos certos vos nō errare? An q̄ bulla vos approbauit? Iam quis certos vos fecit, patres recte Pauli verbum tractasse? Auditis ne? quid mussatis? Vides ergo omnia Sophistarum adhuc ex suo proprio capite procedere. Te vero Latomū sophistarum ducem seorsum conuenio. Causa premit humeros tuos, agis enim talem ac tantū, qualem ac quātū, nec Cicero, nec Demosthenes egerit. Incendiarios, sacrilegos, homicidas, lesæ pietatis Christianæ reos vos coram & deo & hominibus ago. Tu ergo ne existimes te iam disputare & ludere. Seria res est quā gerimus.

Scilicet, q̄a cōprehēsi estis in ignominia, festinaſtis, n.

ad gloriā in principio , ideo confusio incipit fieri finis
eius, hoc est, qđ sic mugitis, tonatis, insanitis, & auri-
bus obtusis neminē audire velitis, sed tantū hoc insanis
clamoribus iactetis, Nō est peccatū, nō est peccatū, nō
est peccatū, in opere bono. Quicqd ego afferō, inter-
pretor, expono, nihil est, tantū in vocabulū sic insani-
tis, nō alia causa, qđ quia a vobis dānatū, timetis, p Pau-
lū in confusionē vestrā resuscitandū esse, adeo vt Lato-
mus incredibili impudētia, hoc ipsū vocabulū a me
positū nullo loco, nō interprete pro mortali & dāna-
bili peccato, qđ tamē in Paulo vult infirmitatē tantum
significare, mihi qđ pōt atrocius & odiosius interpreta-
tū vbiq, oppressa semp mea interpretatiōe, etiā cōfessus
me de ignoscibili loqui, volēs vt mūdus intelligat a me
peccatū vocari, qđ ipse vult peccatū videri, honestus
ille & verax vir. Rursus in Paulo sic interpreta-
tū leniter vt vocabulū prorsus tollat. Qđ potēs autor Latomus, qđ
vocabula eleuādi & opprimendi, nō p meritis autorū.
sed pro libidine sua ius habet. Ego vero tibi pmitto &
orbi, me nō velle vti vocabulo aliter qđ Paulus, in qđ
inuoco nomen dñi vt mihi resistat, si aliter vsq, fuero.
Quid vis amplius? At vocabulū ipsum volo tenere,
& tua patrūq, vocabula nolo, qđ scias. Volo inquam
peccatū dicere qđ vos defectū vel impfectionē dicitis,
nunqd me aliter coges? Nihil moueor vestro impetuo-
sissimo tumultu, quē nō sine causā vos cōcitare video,
nēpe ne succumbatis, & inueniamini temere in tanta

crimina irrūisse, sed hoc antea fuerat præuidendū. Veniamus igit̃ ad significationem vocabuli huius. Paulus peccatū vocat id quod reliquū est baptismo, patres non peccatū, sed infirmitatē & impfectionē vocāt. Hic in biuio stamus. Ego Paulū, tu patres sequeris. Augustinū excipio, q̃a ille fere viciū & iniquitatē rotūdis x̃bis vocat.

Vlterius ad caput dissensionis venimus, An tale peccatū seu, vt tu vis, infirmitas, natura sua vel sola misericordia ignoscēte, nō sit cōtra deū & legē eius. Nōne hæc est summa disputatiōis nostræ? Ego pro me habeo Pauli vocabulū, quod qd̃ significet nemo ignorat, nempe illud, qd̃ cōtra deū est (nisi ignoscat̃) natura sua. Tu habes (vt videris tibi) patres, qui asserāt nō esse cōtra deū & legē eius, natura. Primū non probas, hoc patres velle, sed oīa quæ inducis, facile a me abigenē, si dixero illos loqui de peccato extra misericordiā posito. Sic, n. verissimē dicunt, peccatū illud gratiæ (sic dixerim animi causa) prorsus neminē reū cōstituere, nō dānare, nō nocere, prorsus nihil cōmune habere cū peccato extra gratiā. Nōne & ego sic dico Latome? quid, n. sacrilegii in me est, quando in hoc fine cōuenimus, vt nihil mali vterq̃ asseramus habere, id siue peccati, vt ego, siue infirmitatis, vt tu vocas? Cur sic in me insanis & atrociter me criminaris, cū non possis aliud probare ex patribus, q̃ id qd̃ dixi? An q̃ tuū caput nō sequor, q̃ ante iudiciū me damnasti & exussisti? sed temeritate & igne ego nō terreo, nec trahor Latome. Sed esto, sit aliquis patrū, quē

ego nondū viderim. Nā Aug. Hieron. Ambro. Grego. Bernhard. noui, vt frustra mihi tot nubes obieceris. Sed sit aliqs, q̄ asserat istud reliquū natura sua esse nō cōtra deū, neq; cōtra legē eius, & neget ipsum sola ignoscente misericordia dei, nō esse cōtra deū & legē eius, vbi talem inueneris (inuenias autē iuxta mulæ fœtū spero) quid tum pmouisti? qd̄ effecisti? qd̄ vicisti? Quis me certū faciet Pauli esse eū sensum? an nō licebit mihi de eius sensu dubitare? Nō licet mihi sic mussitare mecū. Sāctus ē ille vir, sed quid si homo sit & humanū hic sapiat? Quis scit si aliud in Apostolo lateat, qd̄ ille nō videat? p̄sertim cū Paulus tā libere & aperte peccatū appellet, cū potuisset, si vellet, sic loqui vt iste loquit̄. Quis illi ius fecit nobis legē statuēdi & intelligendi? Nemo ex vobis legē facit, dicit Christus. Velis tu Latome cum tuis sophistis has pii cordis cogitatiōes incendio aut suspēdio dānare? Quid si nō possit aliter? & iusta sit ibi causa, q̄a in Paulo deū loqui certus est, cuius verba sunt venerāda nec temerāda, in isto nō est certus, deus an homo loquat̄.

Quid hic faciemus? dices, ad rationē & cōmunē sensum eamus. Ago gratias. Liberati ergo sumus ab omniū hominū autoritate in hac causa. Ratio ergo tua erit, quæ sese ex fidei articulo gloriā fluere, nempe q̄ credimus in baptismo omniū peccatorū remissionem donari, sicut Paulus in multis locis docet. Nam hæc & patrū tuorū ratio est, & mihi placet. Sed quid quod Paulum ista ratio nihil mouerit, quin peccatum appellaret reliquum

istud remissionis omniū peccatorum? patres autē mouerit, vt negent, vt tu dicis, peccatum. Vos inuenistis distinctionē peccati, vt saluaretis istam rationē & verbū Pauli, non potentes vllō modo ista duo concordare, & tamen ipsam hanc distinctionem nullo loco scripturæ potestis probare, sed est humanū inuentū, vt non potes negare, sed necessariū (vt videtur vobis) propter rationem prædictam. Nonne ita habent? Nōne ego tua intelligo? & nihil contra hæc imprudens aut ignorans posui, vt te Magistro mihi plane nihil fuerit opus. Iam si ego modū illustrante spirītu inuenero, vt & pietas illæsa maneat articulorum fidei, & Paulus simul illæsus, nō egens vlla vocabuli sui metamorphosi violenta & inaudita, sed simpliciter, pprie & germane, id quod alias significare possit, cum quo & satisfiat rationi illi vrgenti vos, ad æqui uocandum vocabulum solo isto loco, id est, in Paulo, ac præterea nusq̃ in scriptura, velles mihi tu inuidere? atq; si tu nolles amplecti, velles me quoq; meo gaudio spoliare, quando in rerum summa pulchre conueniremus? At ego a simplicitate verborum dei nō paterer me auelli, quæ si salua pietate fidei, possem bono sensu intelligere vestris humanis inuentis plane cedere nollem.

Dicis autē, Si in summa cōuenimus, qd pphanas vocū nouitates suscitās, & nō citra scandalū nobiscū cōmunicas? Respōdeo, qd malo de fonte q̃ de riuulis bibere, an tu me hoc phibeas? Duo em̃ sunt quæ me mouent,

Primū, q̄ scripturas, in suis viribus puras, ab omni hominū etiā sanctorū cōtactu mundas, ab omni terreno cōdimēto synceras habere volo. Vos. n. estis, q̄ prophanas vocū nouitates non vitastis, vt Paulus ait, sed humanis glosis vestire, & terrenis cōdimētis cōdire voluistis, sanctas istas delicias dei. Et anīa mea nauseat, cū Ezechiele, panē comedere stercore humano opertū. Scis quid hoc significat? Alterū, q̄ verbis iā non synceris, nec sincere mysteriū istud gratiæ & peccati tractare potueritis, deinde nec intelligere, tandē nec amare, ac sic frigidi, pallidi, tristes, legnes, in laude & amore dei facti estis. Humanū em̄ verbū diuino additū, velamen est veritatis purg, imo vt iā dixi, sterco humanū est, quo operit̄, sicut in Ezechiele figurat dñs. Manna est qđ in vrna aurea seruari velit, non in manibus hominū iactari & versari. Quis (inquies) ergo tuus est iste modus? Referā & si suspicer vobis alliū & pepones Aegypti anhelantibus, & iā dudū corrupto palato male habētibus nō placiturū. At mihi satis fuerit, q̄ cōfutare eū vos nō poteritis, vos autē reos agere ille possit, qui verba dei torqueatis in eū sensum, quē in nullo alio loco habent, id quā sit indignum audiri de Christianis nedū Theologis, nemo nō sentit.

Scriptura diuina peccatū nostrū tractat duobus modis, vno p̄ legē dei, altero, per Euangeliū dei. Hæc sunt duo testamenta dei ordinata ad salutē nostrā, vt a peccato liberemur. Lex aliter nō tractat peccatū, q̄ vt ipsum reuelet, sicut dicit Paulus Ro. iij. p̄ legē cognitio peccati.

Quæ cognitio docebat duo, corruptionē naturæ, & irā dei. De priore dicit Ro. vii. Concupiscentiā nesciebā esse peccatū, nisi lex diceret, Nō cōcupisces. Nā pruritū illū fedū natura nō dixit peccatū, sed vsum eius malū, in alie no corpore, vt stuprū, adulteriū, fornicationē. Ita irā & auaritiā nō dictabat peccatū, sed vsum eius, in furto, fraude, maledicto, cæde, & sic de aliis. Et haud scio, an peccatum in scripturis vnquā accipiat pro operibus illis, quæ nos peccata vocamus. Videt. n. ferme radicale illud fermentū sic vocare qđ fructificat mala opera & verba. Nā hoc peccatū pprie reuelat lex, prius incognitū & mortuū, vt Ro. v. dicit, qđ & viuacissime latet sub speciosis opibus hypocritarū. Nā sub hoc peccato cōcludi p scripturā oēs homines dicit Paulus, licet latere nunq̃ possit, quin fructus suos prodat, in vno sic in alio sic. Sed nullū opus malū dare queas, sub quo oēs homines cōcludere possis, de quo alias plura. De posteriore dicit Ro. iii. Lex irā operat, quia dicit Gal. iii. Maledictus om̃s qui nō permanet in om̃ibus sermonibus, quę scripta sunt in libro hoc vt faciat ea. Et Ro. v. per peccatum mors. Et. vi. Stipendiū peccati mors. Haftenus igit lux legis nos erudit, & sub corruptiōe & ira nos esse docens, atq; om̃ē hominē & mendacē & filiū irę cōcludēs. Atq; corruptiō nē forte contempsissemus, & nobis in malo nostro placuissemus, nisi alterū malū iræ nobis hanc insaniā non indulgeret & obsisteret, terrore & periculo mortis & inferni, quo minus pacē in priore malo haberemus. Et pla

ne maius malū nobis est ira q̄ corruptio, q̄a poenā plus
 Igit̄ duplex malū lex reuelat, In* (odimus q̄ culpā
 ternū & externū. Alterū qd' ipsi nobis irrogauimus, pec
 catū seu corruptionē naturæ. Alterū, q̄ deus irrogat, irā,
 mortē & maledictionē. Esto, si vis illa duo, culpa & poe
 na, sed nimis tenuiter & frigide, culpā & poenā, sub iis
 vocabulis tractauimus, nescio, quas relatiōes & imputa
 tiones fingentes. Nos crasse & plene secundū scripturā,
 peccatū seu culpā seu internū malum vniuersam illā cor
 ruptionē naturæ vocamus, in om̄ibus mēbris, malā &
 ad malū pronā ab adolescētia nostra, vt Gen. vi. & viij.
 scribit̄. Et hæc ira tanta est, vt ea q̄ bona vident̄ nihil pro
 sint, vt sunt artes, ingenia, prudētia, fortitudo, cōtinētia,
 & qcquid naturalīū, moraliū, speculabiliū est bonorū,
 in q̄bus nullū viciū, omniū hominū cōmunis sensus de
 prehēdere possit, adeo, vt hodie etiā nostri Theologi ea
 inter bona numerēt, nihil illis mali tribuētes, q̄ q̄ extra
 gratiā facta regnū coelorum nō mereant̄, rursū tñ nec in
 fernū, nec poenā mereant̄, parati plane asserere, ea coelū
 etiā mereri posse, nisi quendā auditū de gratia necessaria
 cōcepissent, nō. n. deesse eis quicq̄ putāt, qd' lex requirit,
 sed qd' gratia exigat. Legi satisfactū docēt, sed nō Euāge
 lio. Addūt deniq̄ tāta esse hæc bona, vt gratiā mereant̄
 de cōgruo & infallibiliter, & sic plena bona fiāt, si non
 pprio merito, tamē per ppriū meritū. Accedit his, qd'
 deus ipse hæc nō negat esse bona, sicut reuera negari nō
 possunt, sed remunerat & ornat tēporalibus beneficiis,

ut regnis, opibus, gloria, fama, dignitate, honore, voluptate, & iis similibus, ita ut nō modo speciei p̄prie, sed & retributionis diuinæ operculū accedat naturali cecitati, quę ignorat vere bona, ut secure ista & p̄tinacissime bona esse cōtendat, sup̄ qua re potissimū p̄phetia laborauit, & oēs p̄phetę occisi sunt, q̄ hęc carperēt & veriora bona exigerēt. Prophetia. n. nihil aliud q̄ expolitio, et (ut sic dixerim) praxis & applicatio legis fuit, seu qđ dicit̄ in syllogismis subsumptio, quę ut quodlibet opus bonū incideret, pronūciaret, an vere maleue bonū esset. Hinc multa legimus reprobari in libris antiquis quę ob stupefcimus. Hinc p̄hibuit deus ne suū sensum sequerēt sed vocē eius audirēt. Ideo eis semp̄ prouidit prophetas, qui legē practicarent in his bonis (ut sic dixerim) velut in exemplis monstrando quid esset lex.

Sola igit̄ lex ostēdit, nō qđ esse ista mala p̄ se, cū sint dona dei, sed esse in malo v̄su, p̄pter radicale illud peccatū occultissimū, q̄ in illis cōfidebāt, placebāt, gloriabant̄ insensibili malo, sicut & nūc & semper facit hoc intimū peccati malū, cū in solo deo fidendū, placēdū & gloriandū sit, sicut Hierē. ix. dicit, Nō gloriē sapiēs in sapientia sua, nec fortis in fortitudine sua, nec diues in diuiciis suis. Oīa. n. hęc sunt bona, dispersa gratuito in malos frequētiū q̄ in bonos, ita ut psal. lxxij. sese periclitari ob hoc querat̄, & pene effundi gressus suos, sed oīa sunt (ut dixi) sub ira et maledictō cōclusa, nec qcq̄ profunt, et adeo nō parāt de cōgruo ad gratiā, ut magis incrassent cor, ne gratiā desideret aut necessariā sentiat, sicut dicit psal. c. xviij,

Coagulatum est sicut lac cor eorum. Melius Heb. In crassatum est sicut adeps cor eorum. Hic populus proprie in scripturis arguitur impietatis, incredulitatis, duræ cervicis, quod indomitum sensum in istis speciosis bonis humiliare non possent, nec legem nec peccatum suum in illis agnoscere, semper arbitrati sese obsequium in his prestare deo, præ omnibus aliis vere iustis. His frustra prædicatur, hi viri sanguinum & doli. Summa, lex illis est impleta, nec indiget gratia (ut dixi) nisi ex quodam superfluo exactionis diuinæ. His est velatus Moses, nec ferunt faciem eius cornutam, mali esse in tanta sapientia, bonitate, iustitia, religione non voluit, nec se esse cognoscere possunt, quia non audiunt. Vides ergo quod excedat lex naturalem rationem incomparabiliter, & quod profundum sit peccatum, cuius cognitionem docet lex. Hi ergo omnes sub ira, quia omnes in peccato.

Euangelium contra sic tractat peccatum, ut ipsum tollat, & sic pulcherrime legem sequitur. Lex enim introduxit & nos obruit peccato, per cognitionem eius, quo fecit, ut ab illo liberari peteremus & gratiam suspiraremus. Nam Euangelium etiam duo prædicat & docet, iustitiam & gratiam dei. Per iustitiam sanat corruptionem naturæ, iustitiam vero quæ sit donum dei, fides scilicet Christi, sicut Ro. iij. dicit. Nunc autem sine lege manifestata est iustitia dei. Et iterum Ro. v. Iustificati gratis ex fide, pacem habemus &c. Et. iij. Arbitramur enim hominem iustificari ex fide. Et hæc iustitia peccato contraria in scripturis ferme, per intimam radice accipitur, cuius fructus sunt bona opera. Huic fidei & iustitiæ comes est

gratia seu misericordia, fauor dei, cōtra irā, quæ peccati comes est, vt om̃is q̃ credit in Christū, habeat deum propitiū. Nā nec nos in bono isto iustitiæ satis leti esse mus, nec magnificeremns eius hoc donū, si solū esset, & nō gratiā dei nobis cōciliaret. Gratiā accipio hic, p̃prie pro fauore dei, sicut debet, nō, p̃ qualitate animi, vt nostri recētiore docuerūt, atq; hæc gratia tandē vere pacē cordis operat̃, vt homo a corruptione sua sanatus, etiā propitiū deū habere se sentiat. Hoc est qd̃ impinguat ossa & cōscientiā reddit letā, securā, imperterritā, nihil nō audentē, nihil non potentē, vt quæ mortē etiā rideat, in fiducia ista gratiæ dei. Proinde sicut ira maius malū est, q̃ corruptio peccati, ita gratia maius bonū, q̃ sanitas iustitiæ, quā ex fide esse diximus. Nemo em̃ (si posset fieri) nō mallet carere sanitate iustitiæ, q̃ gratia dei. Nā remissio peccatorū et pax, p̃prie tribuit̃ gratiæ dei, sed fidei tribuit̃ sanitas corruptionis. Quia fides est donū & bonū internū oppositū peccato, qd̃ expurgat, & fermentū illud Euāgelicū in tribus farinae satis absconditū. At gratia dei est externū bonum, fauor dei, opposita iræ. Hæc duo sic Ro. v. distinguit, Si em̃ vnus delicto mortui multi sunt, multo magis gratia dei et donū in gratia vnus hominis Iesu Christi in plures abūdauit. Donū in gratia vnus hominis, fidē Christi vocat (quā & sæpius donū vocat) quæ nobis data est, in gratia Christi, id est, q̃a ille solus gratus & acceptus inter oēs homines, propitiū & clementē deū habet.

ret, vt nobis hoc donū & etiā hanc gratiā mereretur.

Iohānes. i. Iohan. sic. Lex per Mosen data est. Gratia vero & veritas p̄ Ihesum Christū facta est. Et infra, Plenū gratia & veritate. Ita veritas ex Christo in nos fluēs fides est, gratia fidē comitat̄ ob gratiā Christi, sicut ibi dē prāmīsit, de plenitudine eius oēs accepimus, gratiā pro gratia. Quā gratiā, pro qua gratia? gratiā nostrā vt nobis faueret deus, p̄ gratia Christi, qua illi fauet deus. Quia, inq̄t, Lex p̄ Mosen data, sed gratia & veritas per Ihesum Christū facta est. Habemus ergo duo bona euāgelii, aduersus duo mala legis, donū p̄ peccato, gratiā pro ira. Iā sequit̄, q̄ illa duo ira & gratia, sic se habēt (cū sint extra nos) vt in totū effundant̄, vt q̄ sub ira est, totus sub tota ira est, qui sub gratia, totus sub tota gratia est, quia ira & gratia personas respiciunt. Quē em̄ deus in gratiā recipit, totū recipit, & cui fauet, in totum fauet. Rursus, cui irascitur, in totū irascitur. Non em̄ partitur hanc gratiā sicut dona partitur, nec diligit caput & odit pedes, nec fauet animæ & odit corpus. Et tamen donat animæ, quod nō donat corpori, donat capiti quod nō donat pedibus. Sic & in tota Ecclesia, que in eadē gratia dei stat, vt Ro. v. dicit, Per quē habemus accessum in gratiā istam in qua stamus &c. Diuersus et multiformis est in donis suis. Ita econtra, cui nō fauet, toti nō fauet, & tamen non totum punit, imo ille vno peccato vnus membri, sub ira totus manet, & hic vno dono vnus operis sub gratia totus manet, vt longe, sis

ADVERSVS LATOMVM.

cut dixi, gratia a donis secernenda sit, cū sola gratia sit vita æterna Ro. vi. Et sola ira sit mors æterna.

Veniamus tandē ad institutū. Iustus & fidelis absq̃ dubio habet Gratiā & donū. Gratiā quæ eū totū gratificet vt persona prorsus accepta sit, & nullus iræ locus in eo sit amplius. Donū vero, qđ eū sanat, a peccato & tota corruptione sua animi & corporis. Impiissimū ergo est dicere, baptisatū esse adhuc in peccatis, aut non esse omnia peccata plenissime remissa. Quid enim ibi peccati, vbi deus fauet, & nullū nosse vult peccatū, totusq̃ totū acceptat & sanctificat? Sed hoc nō est referendū ad nostram puritatem, vt vides, sed ad solā gratiā fauentis dei. Remissa sunt omnia per gratiā, sed nō dum omnia sanata per donū. Donū etiam infusum est. fermentū mixtum est, laborat, vt peccatum expurget, quod iam personæ indultum est, & hospitem malum extrudat, cui licentia facta est eiiciendi. Interim dū hæc aguntur, peccatum dicitur & est vere natura sua, sed iam peccatum sine ira, sine lege, peccatum mortuum, peccatum innoxium, modo in gratia & dono eius perseueres. Nihil differt peccatū a seipso, secundum naturam suam, ante gratiam & post gratiam, differt vero a sui tractatu. Aliter enim nunc tractatur q̃ antea. Quo modo antea tractabatur? vt esset & cognosceretur, & obrueret nos, nunc tractatur, vt non sit & eiiciatur. At non ob hoc, non est vere & naturaliter peccatum. Quin ingratitudo & iniuria est gratiæ & doni dei.

negare ipsum vere esse peccatū. Gratia quidē nullū ibi peccatū habet, q̄a persona tota placet. Donū autē peccatū habet qđ expurget & expugnet, sed & p̄sona nō placet nec habet gratiā, nisi ob donū hoc modo peccatum expurgare laborans. Deus nō fictos sed veros peccatores saluos facit, non fictū sed verū peccatū mortificare

Ecce istū modū intelligēdi & loquēdi simus (docet, plicē & Paulinū ego quero & volo habere, in tractatu peccati & gratie. Hic purus & sincerus, prorsus sine vlla difficultate capiē, nullis distinctionibus indiget, & miro modo blandus apertusq̄ est, & totā scripturam aperit. Nō est hic necesse dicere, Peccatū apud Paulū pro infirmitate capi, imo necesse est pro vero peccato capi, quo gratia & donū dei pure & vere cōmendent. Quod si q̄s neget vere peccatū esse, hic donū dei blasphemat & ingratus est. Ita dico & doceo, vt om̄is homo in omni opere suo sciat se tantū habere de peccato, quantū in ipso nondū est eiectū peccatū, qualis arbor talis fructus, ne gloriē coram deo de mundicia sua, in seipso, gloriē autē in gratia & dono dei, q̄ fauentem deū habet, qui hoc peccatū nō imputat, insup donū dedit, quo expurget. Veritatē ergo cōfiteat, q̄ si secundū naturā operis, citra gratiā, iudicandus esset, nō posset subsistere ante faciē eius. Nunc, q̄a in gratia nitit, nihil est qđ eū accusare potest. An sunt hæc tam obscura, vt sophistarū immensa illa volumina de peccato & gratia cōgesta? An nō iā Pauli verbū & pietas fidei & ratio

illa quæ cogere videbāt, vt peccatū pro poena caperet, pulchre cōueniūt? Quid facilius dicere quā peccatū tractari aut lege aut Euāgelio? Si lege sola tractes, mors et ira est, si solo Euāgelio, gratia & vita est, manet tamen sub vtroq; vere et naturaliter peccatū. Quo circa patrū autoritates, qui negāt peccatū esse in iusto, oēs intelligendæ sunt, secundū gratiā, sed nō secundū naturā peccati, vel legē. Christus em̄ nos liberauit, vt iam non sumus sub lege sed sub gratia.

At dices, patres sancti peccatū negāt, nec tu probas hoc modo peccatū hic accipiendū. Respōdeo, Primū, nihil impiū & alienū tamē a fide sapio & doceo. Nōne admittis? Et, pbabo latius. Deinde hoc, pbo, q̄ peccatū in scripturis accipit̄ vbiq; vt ego accipio, ideo effica- citer probō, sic accipiendū esse, cū sine scripturæ exem- plo, nihil sit in fide asserendum. Deinde, dupliciter tu nihil probas. Primū nō probas, patres negare peccatū sic accipiendū esse aut accipi posse, vt ego capio, q̄a & si infirmitatē appellent & peccatū negēt, hoc facere vi- deri possunt, respiciendo nō naturā peccati, sed gratiā dei, nec habes qd̄ hic opponas. Iā si etiā ex animo negēt secundū naturā esse peccatū, nō tamē probāt, nec est ar- ticulus fidei, qd̄ ipsi sentiūt aut dicunt, imo periculose dicūt, dū sine exemplo scripturæ dicūt. Sic, q̄ peccatū significet reatū tantū, nec, pbas ipsos velle, nec ipsi pro- bāt ita esse debere. Vos inuenistis hoc obscurissimum verbū reatus, qd̄ peccatū formaliter vultis significare,

P in

scilicet scriptura simplicior est. nihil nisi corruptionē & iram facili & aperto sermone habet. Ita qđ remissio omniū peccatorū, ablutionē peccatorū, & quæcūq; tādē de baptisimi gloria, nō immerito dicūt, non probas idē esse, qđ nullū peccatū natura relinqui, nec ipsi idē probāt. Sed omībus obstat Paulus, sed & Petrus, quorū hic carnalia desideria militare aduersus animā, ille peccatū in corpore mortali cōcupiscere aduersus spīritū dicit, cogūtq; patrū dicta ad gratiā baptisato fauentē, donūq; peccati aduersariū, nō ad naturā peccati aut legē spectare. Et sic oīa Latome sunt tua inania & cōfutatā, dispersa sicut puluis ante faciē venti. Cū ergo huic sententiæ meæ faueat pietas, consentiāt verba scripturæ, sitq; in ea simplicitas, sinceritasq; tā verborū q̃ rerū, nolo mihi auferri vocabulū peccati, in oībus hominibus, omībusq; operibus eorū in hac vita, etiā si cōfitear, nihil eos habere peccati aut mali operis secūdū gratiā dei. Qui me seq̃ nolet, omittat & sequat̃ alia, sed suā sciat humanis niti, mea diuinis testimoniis. Nō patiar, vt plus Augustino credat̃ Aplm̃ glosanti, q̃ ipsi Apostolo toties peccatū iteranti.

Videamus nunc cōgruentias scripturæ in hāc sententiā. Christus Lucæ ult. pœnitentiā & remissionē p̃dicari dicit in nomīe eius. Cur nō satis erat remissio peccatorū? Nōne huc cōgruit, q̃ pœnitētia est iminutatio corruptionis, & renouatio de peccato assidua, quā operat̃ fides, donū dei & remissio. Gratia donū est, vt non sit

ibi peccatū iræ. Nec. n. p̄dicari docet p̄nitentiā illam
 ficticiā sophistarū, quę ad horā durat. Q̄ diu p̄dicat̄,
 t̄p̄ diu viuīt, p̄nitendū & nouandū est, vt peccatū ex
 pellat̄. Nunqd̄ potes sic aptare ista duo, infirmitati &
 p̄enæ? q̄s de infirmitate p̄niteat? quis p̄enā inno
 uet? Idē facit verbū Iohannis Bap, a Christo repetitū.
 P̄nitentiā agite, appropinquat regnū ccelorū. Quid
 hoc est, nisi mutare vitā, qđ fides facit peccatū expur
 gans, & sub dei regno esse, qđ gratia facit remittēs. Nā
 hos fructus dignos vocat Iohānes si peccatū expurgeť,
 & nō opera externa simulent. Huc tā pulchre congruit
 parabola Matt. xiiij. de fermēto et farinae satis tribus, vt
 nihil aptius possit. Nō sic autē cōgruit, si infirmitatē &
 p̄enā appelles peccatū, imo iam tenebras offudisti his
 vocibus, vt parabolā nō videas nec sapias. Huc & para
 bola de semiuiuo, a samaritano curato, tota & primo
 loco ptinet, q̄ nō simul sanatus, simul tñ susceptus est
 curari, leuita & sacerdote legis ministris videntibus eū
 sed nō iuuātibz. Lex peccatū (vt dixi) cognoscere fa
 cit, sed Christus per fidē sanat, & in gratiā dei reducit.
 Huc illud Iohan. Qui lotus est, mundus est totus, nēpe
 p̄ gratiā, & tñ lauat p̄ fidē operantē pedes peccati reli
 qui. Huc, qđ nos palmites in Christo, qui est vitis, cū
 fructificemus vt mūdi p̄ oīa, tñ agricola coelestis mun
 dū purgat, vt fructū plus afferat. Nihil horū potes ad
 p̄enas et infirmitates aptare, statī. n. perit lauādi, purgā
 di, curādi sensus, nisi t̄p̄ vaga venialia huc possis trahere

sed superficialis ille est sensus, folia præscindit, radicē
 nō excindit. Et sicut similitudo habet a Latomo indu-
 cta, similis est iste modus curandī, radenti capillos ubi
 denuo renascunt. Nō sic donū dei, qđ radices mortifi-
 care laborat, & nō actus sed ipsam personā purgat, vt
 venialia illa cessent aut certe minus pullulēt, frustra ve-
 nialibus resistis, nisi peccatum illud fomitis extinguas,
 vnde illa pullulant. Peccatū semp cōcupiscit, sed cōcu-
 piscentiæ eius resistis, si nō tantū motibus eius resistis,
 sed ipsum quoq; iugulas, qđ fit per donū fidei mortifi-
 cantis, crucifigētis, & passionibus variis exercētis ve-
 terē istū peccati hominē, vt Apostolus vocat. Huc qua-
 drat & illa figura, quā supra posui, qđ filii Israel possessa
 terra Canaan, reliquias Amorreorū, Iebuseorū, Cana-
 neorū nō deleuerūt. Nō erant alterius naturæ reliquiæ
 iste, qđ ipse gētes. At nrī isti infirmitatē et poenā etiā nō
 malā, imo vtilē & ferendā docēt, qđ si nō sit expurgāda.

Cōcludo ergo. Quādo Paulus Roma. vi. Peccatū in
 mortali corpore peccatū nō dñari, corpus peccati de-
 strui. Ro. viij. a lege peccati liberari. Roma. viij. peccatū
 operari, peccatū repugnare, peccatū captiuare, seruire
 legi peccati. i. Cor. viij. Incōtinentiā. i. Cor. v. fermentū
 vetus maliciæ & nequitiae, Ephe. iij. veterē hominem.
 Coloss. iij. Iram, libidinē, auaritiā. Heb. xij. circūstans
 peccatū, breuiter, nusq; non peccati & viciī nomine
 appellet, atq; si semel tantū appellasset peccatum, nulli
 angelorū cederē. Nūc cū tot locis idē cōstanter asserat,

ADVERSUS LATOMVM

qui sunt illi homines, vt eorū glosas in textū, erasis Pauli verbis, me cogāt reponere? Nolo eorū sentētias, peccatū inesse nobis dico, & in omnibus operibus nostris cū fiducia, q̄p̄ diu hic sumus. Si ergo Louaniē mei me ante audissent, & plus in verba dei q̄p̄ hominū intēdis-
sent, vtiq̄p̄ veritatē purius cognouissent, quē eos a tam immani blasphemia, sacrilegio, crimine, scelere praefer-
uasset, vt verbū Pauli tā temere nō exurerēt. Sed & ad
huc eis offero optionē, vt resipiscāt, errorē agnoscant,
dent gloriā deo, cōfiteant̄ suas insanias, quas nulla ra-
tione tueri possunt, & ecce ignota sint eis oīa. Libētissi-
me, n. cōmunicabo illis, nec memor ero malorū vnq̄p̄,
sicut nolo meorū esse deū memorem. Q. si perstent, qd̄
execror, certe anathema eos habebo. Dñs viderit, an
mea excōmunicatio pluris minorisue sit, q̄p̄ insulsæ, san-
guinariæ, sacrilegæ, breuiter, Papa & Roma dignissi-
mæ bullæ Amen. Ex istis credo nūc satis asserta, defen-
sa, & munita oīa quæ ad hūc articulū adduxi in resolu-
tione mea, quā Latomus oppugnat, & Latomi omnia
esse nihil q̄p̄ ignorātijs scripturæ, tum meras præsump-
tiones & petitiones principii.

Vnū adiiciam vt ratiōe & experiētia causam istā iu-
uem. Cū sophistis disputo. Veniamus de regula ad ex-
emplū, ne simus stoici, qui sapientē eū definierunt quē
nūc viderūt. qualē oratorē Quintilianus quoq̄p̄ for-
mat. Quæro an vllū hominē dare audeāt, qui possit de
vno suo opere bono dicere, hoc est sine peccato, etiā

Q

eo modo quo ipsi de peccato loquuntur. Ego non credo ipsosmet aut ullū hominē hoc ausurū de suo opere sentire. Si negāt ullū posse, qd ergo me criminant tam immaniter, cū ipi idē sentiāt, imo magis q̄ ego dicāt. Ego em̄ de veniali peccato nō dixi. Iā quæ est absurditas in omni opere bono ponere peccatū, cū ipi fateant in plurimis certo esse peccatū, & in paucis nō esse peccatum, etiā dū sine exemplo secūdū regulā solā loquunt. Si nō est absurdū in vno aut multis, quomodo absurdū aut impossibile in om̄ibus? Sumus ergo ne pulchri doctores, qui regulā docemus sine exēplo? Sed dicēt, Incertū est cuius opus bonū sit, sine peccato, tamē sine peccato esse nō dubitamus. Quid ergo facimus? ducimus homines in incertū cū nostris doctrinis? An hoc non est absurdū docere in Ecclesia, incerta? Quando ergo erit pax in cordibus nostris? Quid interim faciet? an orabit, p venia peccati in bono opere, aut iactabit illud corā deo? Periculū est, si peccatū est, & veniā non petit. Rursus periculū si veniā petit, vbi nō est aut nō esse putat culpā, Mentiet. n. & orabit, p eo, p q̄ nō orandū sentit, & hoc ipso confitebit opus venia dignū, & faciet ei iniuriā. Suspēdet in dubiū? ergo etiā incerta orare oportet nō tantū operari? Gratias vobis Magistri nostri, q̄ nihil incertū nobis relinquitis, nec hoc quidē certū faci.

Sed faceffant ista. Exemplū (tis, an sint incerta oīa. huius regulæ, Opus bonū est sine peccato, plane deest in hac vita, q̄ Paulus (vt diximus) nō audet hoc asse-

rere de suis operibus. Nihil mihi (inquiēs) cōsciūsum
 sed nō in hoc iustificatus sum. Certos at nos esse oportet,
 ideo deus in gratia sua nobis puidit hominē, in q̄
 cōfideremus, & nō in opera nostra. Nā quāuis p̄ donū
 fidei nos iustificarit, & p̄ gratiā suā nobis factus sit, p̄
 pitius, tamē ne vagaremur in nobis ipsis, et in his donis
 suis, voluit vt in Christū niteremur, vt nec iustitia illa
 cepta nobis satis sit, nisi in Christi iustitia hæreat & ex
 ipso fluat, ne q̄s insipiens, semel accepto dono, iā satur
 & securus sibi videat̄, sed in illū nos rapi de die in diē
 magis voluit, nō in acceptis cōsistere, sed in Christum
 plane transformari. Illius. n. iustitia certa & p̄petua est,
 ibi nō est nutare, ibi non est deficere, ipse dñs omniū.
 Ideo Paulus mira diligētia q̄tēs fidē Christi p̄dicat, sic
 p̄dicat, vt nō tantū p̄ illū aut ab illo sit iustitia, sed etiā
 in illū, vt nos in ipsum referat & trāsformet, & velut in
 absconsum ponat, donec transeat ira. Sic Ro. v. Iustifica-
 ti ex fide pacē habemus ad deū p̄ dñm nostrū Ihesum
 Christū. Ecce fides nō satis, sed fides q̄ se sub alas Chri
 recōdat, & in illius iustitia gloriē. Et iterū, Per quē ha-
 bemus accessum ad deū, p̄ fidē in gratiā istā. Iterū fidē
 sic docet, vt eā sub alas Chri proiciat. Et Colos. i. Et p̄
 eū placuit recōciliari oīa in ipsum. Ecce p̄ eū in ipsum,
 Et vltra, Pacificās p̄ sanguinē crucis eius, p̄ ipsum. Ecce
 p̄ sanguinē crucis eius p̄ ipsum. Quid istis vult Apосто-
 lus, nisi q̄ nō satis est illa fides vaga sophistarū, q̄ accep-
 to dono putat̄ opari, sed ea demū fides ē, q̄ te pullastrū

Q. ii.

Christū gallinā facit, vt sub pennis eius speres. Nā falsus in pennis eius, ait Malachias, vt scilicet nō in fide accepta nitaris, hoc est, n. fornicari, sed fidē esse scias, si ei adheferis, de ipso presumpseris, qđ tibi sanctus iustusq; sit. Ecce hęc fides est donū dei, quæ gratiā dei nobis obtinet, & peccatū illud expurgat, et saluos certosq; facit, nō nostris sed Christi operibus, vt subsistere & permanere in æternū possimus, sicut scriptum est, Iustitia eius

Dices autē, Videmini ver= (manet in seculū seculi, bi cōtrouersia torqueri, quādo in summa conuenitis, neutri asserētes dānabile esse illud reliquū baptismi, siue peccatū sit siue poena. Respōdeo, de fine concordamus. esse scilicet innoxiiū, sed nequaquā de causa ipsa. Nā ipsi naturæ tribuūt qđ gratiæ dei est, quod ferendū nō est. Deinde securos faciūt homines, ne peccatū expurgent. Minuūt etiā mysterii Christi notitiā, per hoc & laudē & amorē dei, dū nō cōsiderāt effusissimæ gratiæ bonitatē sup peccatores expansam, sed innocentē naturā faciūt, atq; si nihil aliud obstaret, sine scripturis loquunt, tum scripturæ synceritatē sine causa perdūt, & intelligentiā rerū obscurant. Quo fit, vt amissa simplicitate sua scandalū fiat, qđ nos ab ipsa longius ducat, sicut cōtingit, dū primo admisimus hominū glosas tanq; pias & lucidiores q; sit scriptura, tandē & huius glosæ aliā glosam, vt iā nō sit modus glossas glossarū augēdi & nos in cōfusionē verborū confusissimā trahēdi, donec prorsus nihil Christianarū rerū amplius noscere

mus, & iā gentiles infanias nostris pares & vtilis arbitramur. Ista scandala & excelsa tollenda sunt, & viæ Sion, quæ diu satis luxerūt, aliquādo terendæ iterū, ac puro nos tritico simplicis & synceræ scripturæ pascendi. Vides, n. & hic Latomū oīa glossis hominū incerta facere, præter ea quæ sunt hominū & philosophorū, adeo vt et hūc locū Pauli dupliciter exponere licere putet, de homine sub lege, vel de homine sub gratia. At hoc est nihil docere, sed animas cōfundere. Negādi & reprobādi prorsus sunt, q̄ Paulū hic de homine sub lege loqui affirmāt, cū verba satis sint apta & clara, q̄ de lectē in lege dei, & seruiat mente legi dei, qd̄ nulli impio potest quadrare, q̄ totis viribus repugnat legi dei, sicut c. iij. & v. docuerat. Nicū consiliū sit, q̄ sacras literas nō pōt certo sensu tenere, eas dimittat. Tutius est eū laicis ignorare eas, q̄ incertas habere. Incredibile est, quātas molestias Satan p̄ eas faciat morituro, si ambiguas habeat, vt sophistas in hoc suscitatos putē a diabolo, vt eas incertas faciāt æquiucatiōib. et ludibriis suis.

Quærimus igiŕ hic, vbi est ille testimoniorū pōderator, q̄ rationē reddere voluit p̄ Louanieŕ Magistralibus nostris? Nōne ipse nihil certi asserit? Nōne solū hoc agit, vt Lutheri sentētia sit cōtra suā dubiā sententiā? At illi q̄ dānauerunt & exusserūt, alii fuerūt. Nempe, q̄ voluerūt suā assertā, certā & infallibilē sententiā esse, vt nō solū possit, sed debeat quoq̄ sic dici. Et pro his miseris nihil loquit̄ Latomus, cū pro iis solis loqui

Q iij

promiserit adeo fidēs, vt pudendū iactarit, in re tā certa rationē petere. Sed vt dixi, nō suæ rationi sed bullæ nixi sunt vt auderēt, p̄dire, nec aliud prodeūtes q̄rebāt, q̄ vt scripturas lacerarēt & os orbī oblinirent, cū suo, Potest sic dici. Si autē sic etiā de furore suo sensissent & dixissent, Potest sic dānari & exuri, sed nōdū dicimus, q̄ debeat & oporteat sic damnari & exuri, respōderet opus eorū verbis eorū. Nūc quales declarent seipsos, q̄s nō videt? q̄ hoc, p̄ certo dānarint, de q̄ hodie quoq̄ in certos esse seipsos cōfitem̄. Nā etsi patres sancti quādoq̄ dubitēt & varient in scripturarū sensibus, nuncq̄ tñ furorē hūc addiderūt, vt assererēt, alienaq̄ dānarēt & exurerēt. Igit̄ ratio illa nondū p̄dit, quæ p̄mittit̄ p̄ istum ponderatorē. Nā vt Lutherū et sententiam eius eludat, suā tñ nō probat, nec meā improbat, sed vtrancq̄ incertā facit, cū vtracq̄ ab eo inducta expositio esse vera nō possit. Quare cōcludo Magistros nostrales cū me damnarēt, fuisse infanos, & qui nescirēt quid facerēt. Testis est Latomus eorū patronus, qui ideo hunc librū scripsit, ne orbem hoc diutius lateret.

Cū ego dixissem, repugnare legi aliud nō esse q̄ peccare. Nō agere bonū esse contra legē. Respōdet, Quod Aug. audeat asserere, nō esse peccatū, nisi cōsentiatur. Tum ipse addit, Et nihil dānatiōis in eis esse, q̄a nō peccant. Vide nequitiosum sophistā vt oīa deprauet. Quis nō videt Aug. hic? loqui de mortali peccato, qđ fit cōsensu in cōcupiscētiis peccati, nō tñ negat istos motus

esse venialia peccata. Adhuc Latomus hoc cōtra Luthe-
rū esse fingit, nō q̄ ignoret me loq̄ de peccato nō mor-
tali seu dānationis, sed q̄ malitia agitatus optet mea sic
intelligi. Iam quā Latomiana dialectica, nihil dānatiōis
q̄a nō peccant, Ergo ex opposito cōsequētis oppositū
antecedētis sequit̄. Venialiter peccātes, peccant ergo nō
nihil dānationis est illis. Hoc est Apostolū Paulū Lo-
uianialiter interpretari. Peccatū veniale sine dānatione
asserūt, meū autē illud peccatū dānationis faciunt. Nec
dignant̄ meminisse, q̄ crebro ego quoq̄ illud induxe-
rim, qđ Paulus ait, Nihil esse dānatiōis, licet nō nihil sit
peccati, q̄a tot de peccato prēmiserat, sed ideo nihil est
dānatiōis, nō q̄a nō sit ibi peccatū, vt Latomus menti-
t̄, sed q̄a sunt in Christo Ihesu, dicit Paulus, id est, pulla-
stri sub gallina & sub vmbra iustitiæ illius pausant, seu
vt Ro. v. clarius dicit. Gratiā & donū in gratia illius ha-
bēt. Deinde nō ambulāt secundū peccatū seu carnē pec-
cati, id est, nō cōsentiūt peccato, qđ reuera habēt. Deus
eīm eis, puidit duo robustissima munitissimacq̄ firma-
mēta, ne hoc peccatū eis sit in dānationē. Primū, ipsum
Christū, ppitiatoriū (vt Ro. iij.) vt sub huius grā tuti
sint, nō q̄a credūt & fidē aut donū habēt, sed q̄a in grā
Chri habēt. Nullius. n. fides subsisteret, nisi in Chri p-
pria iustitia niteret̄, & illius, ptectiōe seruariet̄. Hec ē. n.
fides (vt dixi) vera, nō absoluta imo obsoleta illa q̄litas
in anīa, vt illi fingūt, sed quē se a gratia Christi nō pati-
auelli, nec alio nitit̄, quā qđ scit, illū esse in gratia dei.

nec possē dānari, nec aliquē, qui sic in eū se proiecerit. Scilicet tā magna res est hoc peccatū reliquū, sic intolērabile iudiciū dei, vt nisi eū, p te opponas, quē sine omī peccato esse nosti, subsistere nequeas, id qd' facit fides

Alterū est, qd' dono accepto nō ambulant (vera. secūdū carnē, nec obediūt peccato, sed prius illud principale & robustissimū est, licet & alterū sit aliqd, sed in virtute prioris. Quia pepigit deus pactū iis q sunt hoc modo in Christo, vt si pugnēt cōtra seipsos & peccatū suū, nihil sit dānationis. Nō ergo nihil est dānationis, vt Latomus delyrat, quia nō peccāt, aut nō sit peccatū in opere bono. Hoc fingit sophista, extra & cōtra apertū textū Pauli e pprio capite. Sed qā sunt (inqt) in Chro Ihesu, & nō ambulāt secūdū carnē, manifeste de mortali peccato loquēs. Solū hoc agūt sophistæ, vt hoc peccatū extenuēt, qd' deus tantū exaggerat, vt filiū suū sibi velīt opponi, & homines oēs hoc vehemētissimo iudicio Christū vrgere & cōpellere, vt sub alas eius tremētes, desperātes, anhelantes sese recipiāt. At isti huius peccati negatores, faciūt oscitātes & securos homines, in accepto dono, p hoc & Christi gratiā vilem, & misericordiā dei leuē, ad q sequi necessario oportet, frigus amoris, segniciem laudis, & teporē gratitudinis. Nihil de Christo hi prorsus sciūt. Tu ergo caue illos pestilētissimos, & disce opera dei magna, mirifica & gloriosa esse, ideo scias tete nō posse hoc peccatū satis exaggerare. Necq. n. malū eius vllus hominū vnq̃ inuestigare

aut cōprehēdere penitus potuit, cū sit infinitū & æternū, vt rursus opera dei cognoscas in Christo tecū facta esse immēsa, vt qui tā potentē tibi in Christo gratiā præordinarit, quæ tāto malo nō patiaſt tete perdi, & q̄ tāto malo dignus sis, tñ illius hominis gratia, nō solū illo nō perdaris, sed etiā tandē ab eo libereris. Magnificāda est gloria gratiæ, nec pōt satis magnificari, ita vt Paulus exclamet, Gratias deo p̄ inenarrabilī dono eius. Ne ergo auscultes frigidis istis & languidis sophistarū sibilis de operibus bonis sine peccato, de fide infusa, de fide acquisita, de lib. arbitrio, somnia sunt & ludicra ad istā rem seriā. In Christū tete rapi oportet, sicut Isaias. ij. dicit, Ingredere in petrā & abscondere in fossā humo a facie timoris dñi & a gloria maiestatis eius. Et in Cant. Colūba mea in foraminibus petræ in cauernis maceriæ. Noli errare. Magnitudo protectiōis satis indicat, quantū sit peccatū istud, nisi Christū filiū dei existimes ligneā aliquā imaginē esse. Oēs sancti tremūt hoc iudiciū, & nisi Christū opertorē habeāt, pereūt, & nos adhuc disputamus & ludimus, in operibus bonis peccatū esse. Sic scilicet de tremēda maiestate æterna sapimus, quasi de homine quouis disputemus, quando de illa disputamus.

Deinde p̄cedit distinctior dicēs. Duabus causis viciū qd' cōtra legē dei esse videt, nō esse peccatū. Prima, dum abest vsus ratiōis, vt in furiosis dormiētibus, infantibus. Secūda, dū nō cōsentit illi, vt in virginibus &c. Quis iterū hic nō videt defendi nō Louaniē, q̄ Lutherū dāna-

R

uerūt de peccato illo in sanctis seruiente p gratiā dei. Sed
 fictos aliquos morpheos, q dānarint eū, q peccatū mor-
 tale in opere bono posuerit? Plane nullus hactenus so-
 phistarū me tedio vicit, prāter hūc Latomū, tanta est in
 homine nequitia & nugādī infānia. Nā tā hebes nō est,
 vt nō intellexerit, me de eiusmodi peccato nō loqui, sup
 quo patrū dicta citat, & ipse blatterat, cū hoc sēpius sese
 nosse testet, sed mera neqtia est, q cōtra ppriū testimo-
 niū de peccato dānationis me locutū esse iacet, & orbi
 (vt dixi) imponat. Tale est & illud, quod pronitatē ad
 malū non impedimentū virtutis, nec malū nec peccatū
 dicit, imo pfecit (inqt) martyribus ad bonū. Quid au-
 dio? profecit eis ad bonū, ergo nō est peccatū. Vides vt
 insignite gratiā dei blasphemare voluerint sophistae. Nā
 hoc qd' gratiā dei est, peccato impudētissime tribuunt,
 Diabolus tentator pfecit sanctis in bonū, ergo eius ten-
 tationes nō sunt malae neq; peccata. Vincēda sunt mala
 pronitatis, ergo nō sunt mala. Obsecro, qz iste sophista
 meā tentat paciētiā egregie. Vere si qd peccaui in libel-
 lo cōtra eorū dānationē edito, hic abunde poenitētiā ago,
 incredibilē hebetudinē, inscitiā & maliciā eius ferendo,
 ideo. n. peccatū est pronitas, qā resistit & negociū facit
 martyribus, quanqz hinc virtus gratiā elucescat magis.
 Nō debet autē hoc negociū esse, si iudiciū dei spectes. Mi-
 sericordiā est qd' parciť, doni diuini est qd' vinciť. Tu
 lector vide, quo parricidio reus fuerim, quando hos ho-
 mines trunco stupidiores finxi.

Etia hoc addit, Peccatū nō esse nisi voluntariū, præfertim actuale, ergo in opere bono nō est peccatū, tenet cōsequētia a Latomo ad Latomū. Vel quia Grego. dicit, Nunq̃ vasis iræ redderet deus interitū, si nō voluntariū inuenirent habere peccatū. Et q̃re reddit interitū infantibus & ignorātibz? Sed & Grego. hic de vasis iræ & peccatis eorū loquitur, quod Lato. intelligit de peccatis sanctorū in bono opere, alioqui quō cōtra me induceret? Quid alioqui faceret ad ppositū? Peccatū. n. a me dictū impugnat, & hoc nō esse per Grego. probat, quia solū voluntariū esse debet. Sed fessus sum. Valeat sycomphanta insulsiſſimus, qui nec me, nec se, nec patres, nec scripturas vno pilo intelligit, ac si intelligat, intelligere nō vult. Nihil recte actū est in hoc toto libro, q̃ qd' Lō. uaniē. incēdiariis & Antichristianæ bullæ, dignus datus est patronus. Apostolum ipsum videamus & glosas eorū iuxta positas cōsideremus, vt discamus, quot repēte noua vocabula nascant. Scimus (inqt) quoniā lex spiritalis est. Ego autem carnalis venundatus sub peccato, id est, vt illi dicunt. Ego sum infirmus & punitus venundatus sub pœna. Tum spiritalis, quia per Antithesin dicitur idem erit quod sanus, sine pœna redemptus de pœna. Deinde, Quod enim operor nō intelligo (id est, pœnam patior) Non. n. qd' volo bonū (id est, impunitatē) hoc ago, sed qd' odio malū (id est, pœnā) hoc ago. Si autem quod nolo illud facio, consentio legi (id est, impunis sum) quoniā bona est (id est, impunitas est)

Nunc autē nō ego operor illud, sed quod habitat in me peccatū (id est, poena) Scio. n. qā nō habitat in me, hoc est in carne mea, bonū (id est, impunitas) Nā velle adiacet mihi, perficere autē nō inuenio. Nō, n. qđ volo bonū (id est, impunitatē) hoc facio, sed qđ nolo malū (id est, poenā) hoc facio. Si autē quod nolo illud facio, iā nō ego operor illud, sed qđ habitat in me peccatū (id est, poena) Inuenio igit legē volenti mihi facere bonū (id est, impunitatē) quoniā mihi malū (id est, poena) adiacet. Cōde lector. n. legi dei (id est, impunis sum) secundū interiorē hominē, video autē aliā legē (id est, poenā) in mēbris meis, repugnantē (id est, poena afficientē) legi mentis meae (id est, impunitati meae) & captiuantē me (id est, poena trahentē) in legē peccati (id est, in poenā) quæ est in mēbris meis. Infelix ego homo, q̄s me liberabit de corpore mortis huius (id est, poenæ huius) Gratia deo p̄ Iesum Christū dominū nostrū, Igitur ego ipse seruiō mente legi dei (id est, subditus sum impunitati) carne autē legi peccati (id est, subditus sum poenæ) Nihil ergo Est hoc Paulū elucidare, vt dem (dānationis est &c. bene & vere sic dici : At patres sic dixerūt, sed nunquid p̄ceperunt aut p̄cipere potuerūt sic dicendū esse : Nōne obediendū est magis deo q̄ hominibus : Paulus præcipit & præcipiendi ius habuit, vt vitares, p̄phanas vocū nouitates, & loquereris vt ipse loquit̄, & sacris vocū antiquitatibus inhereres. Quid. n. p̄phanū : nōne qđ nō est sacrū : At humanū nō est sacrū, deinde nouū, qā nō

ab Apostolis positū. Nec est qđ mihi homouision illud
 obiectes aduersus Arrianos receptū. Non fuit receptū a
 multis, iisq; p̄clarissimis, qđ & Hierony. optauit abo-
 leri, adeoq; nō effugerūt periculū, hoc inuēto vocabulo,
 vt Hierony. quærat nescire, qđ veneni lateat in syllabis
 & literis, adeo illud Arriani magis q̄ scripturas etiā ex-
 agitabāt. Nec Hilarius hic aliud habuit qđ respōderet,
 q̄ qđ idē p̄ id vocabuli significaret, qđ res esset, & tota
 scriptura haberet, id quod in p̄senti nō dat. Nullo. n. lo-
 co scriptura, peccatū, p̄ pcena ista, sed cōtra vbicq; p̄ ma-
 lo legi dei aduersario, accipit, vt similitudo etiā (qua La-
 tomus vel sola Theologus est) hic nō habeat locū. Iam si
 esset similitudo & exemplū valeret, tñ nō esset trahendū
 in cōsequentia, sed indulgendū patribus, q̄ semel extra
 scripturā posuissent vocē prophanā. Alioqui, si exēplū
 statuas, totā scripturā licebit in alias voces mutare, sicut
 sophistæ fecerunt. Quod si odit anīa mea vocē homou-
 sion, & nolim ea vti, nō ero hæreticus. Quis. n. me coget
 vti, modo rem teneā, quæ in Cōcilio p̄ scripturas defini-
 ta est? Et si Arriani male senserūt in fide, hoc tñ optime,
 siue malo siue bono anīo, exegerūt, ne vocē p̄phanā &
 nouā in regulis fidei statui liceret. Scripturæ. n. sinceritas
 custodienda est, nec præsumat homo suo ore eloqui, aut
 clarius aut securius, q̄ deus elocutus est ore suo. Qui ver-
 ba dei nō intelligit in rebus dei, p̄ se loquētis, nō credat se
 intellecturū verba hominis de rebus alienis loquētis. Ne-
 mo melius loquit̄, q̄ qui optime intelligit, Quis autem

res dei intelligat melius q̄ deus ipse? imo quantiū est id quod homo intelligit de rebus dei?

Det potius honorē deo, miser homo, & vel confiteat̄ sese nō intelligere verba eius, vel omittat prophanare ea vocibus suis nouis ac ppriis, vt pura nobis maneat genuina specie amabilis sapiētia dei. Quare dicant patres, quicquid possint. Pauli huius verba volo in hoc loco, id q̄ sonāt significare, cōtemptis figmentis illorū de reatibus ac debitis, & id genus nugis, magis intellectū obscurantibus q̄ iuuantibus. Facilia, apta, fidelia sunt verba Apostoli, nō egent humanis facibus ardentissimi fulgentissimiq̄ soles illi. Tu dicis, nō est reatus, non est debitū ibi, ergo nō est peccatū ibi, visus tibi pulchre locutus, cū obscurissime, & vt Nehemias dicit, Asotice loquaris & linguis populi & populi, iā dudū oblitus linguæ sanctæ & paternæ. Facebant barbaræ linguæ, & natūā genuināq̄ reuocemus. Cur. n. non multo purius & lucidius dicis, Non est ira sed gratia ibi. Ideo peccatū illud, quāq̄ verū peccatū sit, nō dānat ibi. Iohānes Euāgelista verū venenū bibit, sed nō occidit eū, quia virtus fidei erat ibi, quæ verū venenū nō fecit esse aliud q̄ verū venenū, aut poenā vel infirmitatē, sed ne noceret, prohibuit. Quod si alius bibisset, vere mortuus esset. Christus dicit, Si mortiferæ quid biberint, nō eis nocebit, nō dixit nō erit amplius mortiferū, sed nō nocebit, quia in nomine meo bibent, alioqui quæ miraculi gloria, si mortiferū esse desinat, cum potatū fuerit? Ignis Chaldeus vere

ignis fuit & permansit, sed non læsit tres viros, nō quia ardere & vrere nō posset, sed quia illos non posset, cum cæteros ante fornacem vtiq; consumeret. Ita hoc peccatū verū peccatū est, quod alios omnes iræ subiicit, hos non subiicit, quia hi, non illi, antidoton habent, nempe donū dei in gratia vnus hominis Ihesu Christi, quo imbuti non ambulant secundū carnem. Nonne hæc tam clara & facilia sunt, vt nullus tā tardus sit, qui nō facillime cōprehendat? cum interim subtilitates illas, reatuū, debitorum, formalium, materialium, peccati, priuationis, habitus, actus, expulsionis, infusionis, remissionis, qualitātū, formarū, subiectorum, bonitatis intrinsecæ & extrinsecæ, malitiæ intrinsecæ & extrinsecæ, congrui meritorii, generis bonorū, acceptati, deacceptati. Et q̄s ranarum & muscarum istarum voces omnes audiat, ne dū recenseat? ipsimet nondū concorditer capiant, qui aliorū Magistri sunt, tantū abest, vt aliquando miserū vulgus ex ipsis verā peccati & gratiæ cognitionem accipiat, cū hic philosophiæ etiā nouissimas feces & decies excretas vorasse oporteat antequā qd reatus aut debitū sit, intelligas. Facessant ista absurda et mōstra sophistarū.

Vere ergo dicit, Ego autem carnalis sum, non dicit Carnalis fui, venūdatus sub peccato. Proba igit̄ mihi, q̄ carnalis in scriptura significet, penalitatibus & infirmitatibus subiectum. Carnalem vero se dicit, non quia totus sit carnalis, sed mente est spiritualis, carne carnalis, sicut mente liber a peccato, carne venūdatus sub peccato,

sicut dicit, mēte seruio legi dei, carne autē legi peccati. Nō te hic fallat Latomus, duas faciens voluntates. Vnus est homo Paulus, qui vtrunq; de se cōfiteť, alio & alio respectu, sub gratia est spiritualis, sed sub lege carnalis, Idē idē Paulus vtrobiq;. Donū facit, vt sit spiritualis & sub gratia, in gratia vnius hoīs. I. Christi. Peccatū facit, vt sit carnalis, sed nō sub ira, qā gratia & ira nō cōueniūt, nec sese mutuo impugnāt, nec alterū alterius dominat, sicut donū & peccatū faciunt. Ita, Qd. n. operor, ego carnalis, nō intelligo, intelligo autē ego spiritualis, alioq; quomodo posset de se pñūciare, se esse nō intelligentē quid operet? Deinde in sequētib; malū appellat, qd. operet? ergo intelligit malū qd. operat, sed carne nō intelligit qd. mente intelligit. Vere. n. peccatū in carne furēs, putat bonū esse qd. cōcupiscit, & ita facit homini quoq; apparere, nō videns qđ malū sit. Nō. n. qd. volo bonū hoc ago, sed qd. odio malū, hoc ago. Ecce intelligit bonū et malū, sed Paulus spiritualis sic intelligit & vult & odit. Carnalis vero nō intelligit bonū & agit et amat malū p bono. Proferat nunc scripturas Latomus, qbus probet qd. carnalis significet hic aliud qđ in aliis locis, & qđ exigit grā. matica & simplex significatio. Probet, qđ intelligere & operari significant aliud hoc loco qđ in aliis. Probet, qd. malū & bonū aliud hoc loco qđ in aliis significēt. Probet qđ velle, nolle, odisse, agere aliud significet hic qđ in aliis locis, qd. cū nō possit, & eorū significatio pietati hoc loco nō obstat, quid est qđ hominū glossis moueamur?

Necq. n. nō pprie carnalis dicit̃, q̃ ex parte carnalis est, sicut dixi, q̃ nō ideo nō est homo qui infirmus aut parvus homo est. Vulneratū est caput hominis, & vere dicimus, homo vulneratus est. Et q̃ pcutit pedē canis, verissime canē pcussisse dicit̃. Ita nō intelligit Paulus, q̃a secundū carnē nō intelligit. Et operat̃, q̃a secundū carnē operat̃, Et agit malū, q̃a secundū carnē agit. Et malū est quia cōtra spiritū & bonum est. Necq. ideo nō operari, nō agere, nō malū esse, aut totus intelligere, dicēdus est, quia nō totus operat̃, nō totus agit, nō totū malū facit, aut ex parte intelligit. Sicut non ideo nō est vulneratus homo, quia nō omī parte vulneratus est & occisus, nec ideo canē nō pcussisti, quia nō omī parte eū pcussisti & occidisti, imo vulnerasti, percussisti, si vel minimū mēbrū eius lesisti, ppria & germana significatione verbi. Ita hic nō ideo nō est pprie peccatū, q̃a nō totū hominē occidit, dānat, irē subiicit. Gratia. n. et donū cōseruāt hominē vt nō possit peccare, id est, cōsentire huic pecca

Dices, necq. tu probas, peccatū alibi (to & perire. accipi hoc modo, q̃ scilicet nō damnet. Respondeo, nec hoc est necesse, nec hoc institui. Hoc solū institui vt peccatū hoc loco idē significaret qd' vbiq̃. Q. autē hic peccatū aliter tractari dico, hoc nihil ad peccati significationē pertinet. Scriptura peccatū vbiq̃ eodē modo accipit, sed nō vbiq̃ eodē modo tractat seu tractari describit, alibi peccatū fieri, alibi remitti, alibi puniri, alibi differri, alibi taceri, alibi cōfiteri, alibi negari descri-

bit. Et q̄s actiones, passionēs & accidētia peccatī enu-
meret. Ita hoc loco peccatū, q̄d faciat & patiat in gra-
tia describit, nō negat peccatū esse, imo supponit pec-
catū factū & esse. Hic victū rebellare spiritui dicitur, q̄
alibi victor regnare scribit, idē prorsus peccatū vbiq̄
sed nō vbiq̄ idē valens, faciēs & paciens. Quod autē ali-
bi scriptura peccatū eodē accipiat modo, quo ad signi-
ficationē, p̄baui superius ex Paulo, q̄ Ro. vi. & viij. vl-
tra hoc. vij. Gal. v. i. Cor. v. Ephe. iij. i. Cor. vij. Col. iij.
Heb. xij. sic accipit, dū incōtinentiā, libidinē, irā &c.
vocat. Et. i. Iohā. i. Si dixerimus quia peccatū nō habe-
mus, nos ipsos seducimus. Sed aduersarii ne iota quidē
p̄ferre possunt, p̄ sua significatiōe. Prosequamur ergo
Paulū, Si autē q̄d nolo hoc facio, cōsentio legi, quoniā
bona est. Mira cōpositio, cōsentit legi bonæ, sed nō to-
tus, q̄a facit nō totus, q̄d vult nō totus, neq̄ cōsenties,
neq̄ faciēs, neq̄ nolēs hic totus est, sed idē qui cōsentit
bonæ legi, facit q̄d nō vult, id est, cōtrariū legi bonæ,
quā vult. Nūc autē nō ego operor illud. Quis ille ego, q̄
nūc nō operat̄ illud, q̄d mox dictus est operari. Ille scī-
licet ego q̄ spiritualis sum, q̄a secundū hoc ego nūc æsti-
mor in gratia, quæ nō sinit vt æstimer secundū peccatū,
q̄ carnalis sum, abluta sunt oīa, & nūc alius ego c̄p̄ ante
gratiā, vbi æstimabar scđm peccatū totus carnalis. Sed
q̄d habitat in me peccatū, tu nō operaris, et tñ id q̄d in
te est operat̄. Manus tua p̄cutit me, et tu nō p̄cutis me.
Ita sane, q̄a me inuito id facit, & secundū hoc æstimor,

vere tñ ego facio, q̄a pars mea facit, sed iā nō secūdū eā
æstimor, male facit manus & mihi imputaret, nisi ani-
mus innocēs esset, sed nō ideo malū nō est, qđ manus
facit, sed q̄a nō imputat, nō imputat autē propter ani-
mū innocentē. Ita peccatū peccatū est vere, sed q̄a donū
& gratia in me sunt, nō imputat, nō ppter suā innocen-
tiā, q̄si nō nocēs sit, sed q̄a donū & gratia in me regnāt.

Scio, n. q̄ nō habitat in me, hoc est, in carne mea bo-
nū, q̄a mea est, nō aliena caro, ideo qđ in ea habitat, in
me habitare dicit. Q̄z dulcissime Paulus medius ince-
dit inter carnē & spiritum, synecdochis gratiosissimis
vtrinq̄ festiuissime alternās. Vere ergo habitat pecca-
tū in carne, & vere peccatū est. Iebusæus, n. est habitās
in finibus n̄ris, futurus sudes in oculis & offendiculū a
latere, si nō studuerimus delere eū. Quid sudes in ocu-
lis, nisi lignū ante faciē in qđ impingas, si imprudēs in-
cedas? Ita peccatū q̄ttidie ante nos versat, & in via no-
bis obuiū est, tum etiā a latere sollicitat, nisi viriliter ex-
purgetur, impingemus & scandalisabimur in eo. Ma-
lus plane hospes, sed tamē habitat in carne in nobis, in
nostra terra, in nostris finibus. Non ergo est bonū in
carne, vere inquā nō bonū, nō solū p̄cena, sed peccatū.
Nā velle mihi adiacet, p̄ficere vero nō inuenio. Sei p̄m
clarius exponit, quomodo spiritualis homo in peccato
nō operat malū, sed vult bonū, & tñ ppter habitās in
carne peccatū nō p̄ficit hoc velle, sed nō ideo nihil est,
hoc velle, q̄a nō p̄ficit, sicut ecōtra, nō nihil est malum,

S ij

quod habitat in carne, quātūvis ille ego nō operer, sed peccatū ipm. Vtrūq; dico, malū fit, et nō fit. Fit, qā peccatū facit illud, Nō fit, qui mens nō facit, nec vult, licet nō perficiat, ppter facere peccati. Obsecro, nunqd tantā pugnā, tanta diligētia describeret, inter poenā & spīritū? Atq; id iterū in sophistas pugnat. Dicāt vbi vnq; poena (q̄ sese euoluere putāt, ne peccatū asserere cogāt) in scripturis illud esse doceat, qd̄ fugiendū, cui resistendū, qd̄ tanto aestu dānandū sit? Nō est poena quā non ferri iubeat scriptura, ac p hoc nihil euasio ista valet, tā glosa q̄ textus eorū, res & vocabula sunt, extra totius scripturæ vsum, extra omniū piorū sensum, vt nō minor absurditas eos sequat in glosa, quā fugere tentaue-
rūt in textu. Absurdū, n. est, asserere, qd̄ nusq; reperire ac pbare possis, sed oīa cōtraria solus audire cogaris.

Nō, n. qd̄ volo bonū hoc facio, sed qd̄ nolo malum hoc facio. Si autē quod nolo malū, hoc facio, iā nō ego operor illud, sed qd̄ habitat in me peccatū. Vide gratiæ præconē fidelē, repetit & inculcat diligenter, velut digito mōstrans, illud verbū, Si autē qd̄ nolo, qā superius videbat obscurius dictū, vbi cū dixisset similiter, Si autē qd̄ nolo hoc facio, antequā inferret, iā non ego operor, interposuit, cōsentio legi quoniā bona est, hic autē mox infert, Si ego nolens facio, certe hoc nolle pbat, q̄ nō ego iā operor illud, & tñ fit in me, ergo necessario peccatū qd̄ habitat in me illud operat, vt nemo possit hūc locū, nisi de spiritali homīe intelligere,

neq; de iis, q; perpetrāt opera mala. Alterū, n. hic dicit
p; alterū impediri, sic tñ vt spiritus praeualeat, et illi tria
buať, qđ nō opereť, nō velit malū. Nō, n. vertit senten
tiā vt diceret, Nō, n. malū qđ volo, hoc facio, sed bonū
qđ nō volo hoc facio. Si autē qđ nolo bonū hoc facio,
iā non ego operor illud, sed gratia quæ habitat in me.
Hæc, n. caro diceret, si regnaret sup; spiritū sibi rebellē.
Nunc cū spiritus queruleť & accuset carnē, patet, q; nō
caro domineť, sed domināti spiritui molesta & rebel
lis sit. Nihil, n. pro carne, sed contra carnē loquit, quod
nō facit homo carnalis extra gratiā constitutus. Nō er
go finit gratia dei hoc opus peccati sibi imputari, quia
reuera non ipsum operatur. Et tamen in eo est, vere
quoq; ipse operatur, vt satis est dictum.

Inuenio igit, volenti mihi facere bonū, quoniā mihi
malū adiacet. Nō est, n. alius, qui vult facere bonum, &
alius cui malū adiacet. Spiritualis vult facere bonū to
tus, sed carnalis adiacet malus ipse minus totus. Conde
lector, n. legi dei secundū interiōrē hominē, video autē
aliā legē in mēbris meis, repugnantē legi mentis meæ,
et captiuantē me in legē peccati, quæ est in mēbris meis.
Hic clarissime sese explicat, delectari, n. in lege dei, nō
est, nisi pii & iusti hominis, nec repugnat nec repugna
re curat legi membrorū, q; iustus nō est, Legē autē men
tis, nō vocat legē naturalē, quā dicūt, sed opponit eam,
legi mēbrorū, potius voluntatē spiritus ita nominat, q;
legi dei cōdelectat, cui opponit legē mēbrorū, quæ cō

delectat legi peccati, ut sit & membrorum lex voluntas contraria voluntati spiritus. Repugnantem vero dicit, certe malum indicans non poenae sed culpae. Malum est, n. legi dei repugnare. Iam non solum non obedire, sed repugnare dicitur quod gravius est, ne parum aestimes peccatum reliquum baptismi. Magnum est, & magno dono dei tollit, & magna gratia ignoscit, propter spiritum, qui non repugnat sed cōdelectat legi dei. Et illud ultimum atrocius, quod captiuat. Vide quaeso, quāvis verborum molibus & viribus id peccati exaggeret, quod illi sic extenuat et tollit. Non solum est non solum vivit, non solum vult, non solum operatur, non solum repugnat, sed etiam furit & captiuat. Obsecro, haec leuia sunt? Et quis non sentit ita in se fieri? Quis non furiosas libidinis, & irae cogitationes & motus sensit unquam, quantumlibet inuitus & nolens? Indomitus est furor eius, imo quod mireris in impiis, non sic furit, quia non sustinent eius impetum, cedunt & obediunt ei, ideo nunquam experiunt, quantum labor, quanta molestia sit peccato reluctari et eius dominari. Militiam exigit iste impetus strenuam, unde et Christus dominus exercituum vocatur, & rex potens in praelio, quia hos magnos impetus per donum suum non solum sustinet, sed vincit etiam. Vide ergo, doni & gratiae dei magnitudinem, ut tantum malum non sit damnable piis, fortiores sunt cogitationes malae piorum quam impiorum, non tamen polluunt, non damnant, illos vero polluunt & damnant. Cur hoc? nonne utrobique idem peccatum? vere idem peccatum, sed pii antidotum habent, illi non habent, ideo pii in maiori impetu eius non peccant, cum illi

peccēt in minori, nō quia non sit peccatū vtrobiq; sed
 hæc gloria gratiæ dei est, nō naturæ illius malæ. Si de-
 sit gratia, vere dānat, nunc naturā eius malā, gratia, ne
 dānet, phibet. Nō ergo nobis dñe, sed nomini tuo da
 gloriā. Nō est (vt sophistæ delyrāt) nullū peccatū tam
 furēs aduersarius legis dei, nō est poena, nō est infirmi-
 tas, sed magnū peccatū, vt psal. xviij. querit dicēs. Emū
 dabor a delicto maxio. Absit hæc gloria nra in ista mū-
 ditia nostra. Captiuare autē dicit, nō q; spiritualis cap-
 tiueē, sed qd' ex parte peccati est, nihil omittit, q; capti-
 ueē spiritualis, q; modo ipse Gal. i. dicit, Et vastabā eccle-
 siā dei, cū ecclesiā vastari sit impossibile. Sed nihil omit-
 tebat, quātū in eo fuit, q; vastareē. Ideo nō dicit, hic re-
 pugnat et captiuatus sū, captiuat, sed ego nō captiuor.
 Qd' si etiā hoc dixisset, cogeret sentētia, intelligere, q; ad
 carnē, sicut venūdatū sese dixit & carnalē secūdū carnē,
 ita captiuū sese dicat secūdū carnē, & hæc mihi signifi-
 catio vt simplicior, magis placet.

Infelix ego homo, q; liberabit me de corpore mor-
 tis huius. Hic peccatū mortē vocat (id est, maximā mo-
 lestiā) figuratiue, æmulatus illud Exod. x. qñ Pharaō
 peciit tolli locustas, Orate p me ad dñm, vt auferat a
 me mortē istā. Odiosissimo. n. noīe appellat peccatū, si-
 cut & ille locustas, pp̄ importunos, improbos, incessabi-
 les, indomitosq; furores eius, p q; nobis ī hac vita nō p-
 mittit pacē habē, sed cōtinuo in acie stare cogit. Nec. n.
 Paulus hoc loco Latomi habitus dormitātes & gescen-
 tes formidat, Nec Aug. hoc voluit qd' Lato. ei imponit

Verū est quidē, nō semp vna passione nos insanire, nō semp ardet ira, nō semp furit libido, nō semp torquet inuidia, sed vna succedit alteri. Et quādo oēs dormiūt, tepor & ignauia nō dormitāt. Qd' si etiā strenue agas, supbia vigilat. Et vt verissime dixi, sicut sine carne nō sumus, ita sine carne non operamur, ita nec sine viciis carnis sumus, nec sine eis operamur, vt lōge insulsissime Latomus ex particulari vel singulari syllogissarit, quādo sic arguit, aliquando passio quiescit, ergo nō est in omī opere bono peccatū, q' dicere debuit, aliquādo oēs quiescūt, & totū peccatū dormitat, qd' est impossibile, Quia caro res viua est, in assiduo motu est, q' mutat, mutatis obiectis. In somno vero, qd' nō peccatū sit, etiā gratiæ dei est, nō naturæ, peccatū scilicet dānabile nō est ibi, nec obstat q' vsus rationis non assit. Peccatū est, qd' pure dormire nō possumus. Quare nō mansimus in rectitudine, in qua pure dormire, & oīa pura facere poteramus? Nō excusat ebriū sua ebrietas, si quid per eā peccat. Cur nō permanlit sobrius? Quare nihil nobis, nostra gratia indulget, nihil ex nobis mundū est, sed ex sola gratia & dono dei. Quid excusat paruulos nō baptifatos, quod damnantur in æternum?

Gratia deo p' Ihesum Christū dñm nostrū. Gratias agit Paulus, nō suæ iustitiæ, sed misericordi deo, idq' per Ihesum Christū dñm nostrū. Hunc, n. semp opponit deo, sub huius alis sese abscondit, in huius gratia, de gratia & dono dei gaudet & gloriat, Optat autē libe-

ADVERSVS LATOMVM

rari ab isto corpore. nō. n. ait, Quis me liberabit a morte corporis huius, sed a corpore mortis huius. Quia vidit, in hac vita nō possibilē Louaniensiū sanctorū mūdiciā, & tñ mundus esse optat, ideo mori optat. Hoc verbū impius nō dicit, aut si dicit, non hac causa dicit. Non. n. ppter poenā sic exclamaret, sic mortē inuocaret, sed peccatū eū molestat nimio. Vides ergo hunc locū sanctissimis cōuenire, eosq; pati peccatū indomitū & furiosum, vt discamus dei gratiā nō extenuare, extenuatis nostris malis, negādo ea peccata esse, p humanas glossas, sed ea magnificādo & exaggerādo quātū possumus, vt elucescat, Cōfessionē & magnificētiā esse opus dei, qui est mirabilis in sanctis suis, faciēs omnes voluntates suas in eis, cū nobis tñ peccata habere videamur, & vere habeamus. Quia volūtas eius nō est peccatū qđ in nobis est, sed sanctificatio nostra ab illo ipso peccato. Cōcludit ergo Paulus cōditionē vitæ pii hominis in hoc seculo dicēs. Igit̃ ego ipse mente seruiō legi dei, carne autē legi peccati, ego ipse vnus & idē homo. Nec officit cauillū Latomi, q putat hoc sic intelligi posse, sicut illud supra. Nō habitat in me, hoc est, in carne mea bonū. Ipsemet hoc Paulus sic exponit, dū dicit, Ego ipse carne seruiō legi peccati, nisi velis elegās glosator addere & dicere, Caro mea carne seruit legi peccati, quid. n. esset hoc dicere? Clariora sunt verba q̃ vt paciant̃ calumniā sophisticā. Ego ipse inquit, nō alius. Deinde, seruiō, inqt, nō tantū habeo peccatū, sed seruiō ei, seu qđ

T

idē valet, caro mea seruit ei. Quid autē est seruire peccato? nōne facere eius voluntatē? nōne facere cōtra legē dei? At hoc facit caro, dū repugnat, dū captiuat, dū furit, seruit, n. sic peccato, sed q̄a spiritus nō obedit, nec vincit illius furoribus, ideo nō dānat. Seruitus peccati fit inanis, oēs conatus eius frustrant, sed non ideo nihil, aut nō mala est ista seruitus, nō ideo nō peccat caro, hac seruitute sua mala, quāq̄ in uanū seruit, & dñs suus peccatū nō praualet, imo ideo meret ipsa crucifigi & occidi vt desinat sic seruire. Nihil ergo dānationis est, iis q̄ in Christo Ihesu sunt, & nō secūdū carnē ambulāt, vere nihil dānationis, sed nō nihil peccati, peccati v̄o, nō qđ Latomus solus fingit se nosse, q̄ spiritus seruit peccato extra gratiā, sed peccato, qđ tale esset, nisi gratia & donū in gratia vnus hominis praualerēt. Natura peccati est vere in eis, sed iā nō potest, quod potuit.

Debet ergo Lato, pferre locū scripturæ, q̄ repugnare legi dei nō sit peccatū, sed poena seu infirmitas. Nam qđ dicit ex Aug. nō ideo peccare hominē, satis dictū ē, q̄ modo accipiendū sit, nēpe de peccato extra gratiā loquit, qđ ineptus dialecticus inducit, cōtra me de peccato intra gratiā loquentē, sicut vbiq̄ & in om̄ibus facit, petitiōe principii solita differēs, q̄si vicerit, peccatū in gratiæ hominibus nō esse. Si nō, ptulerit locū, nos vregimus eū simplici & ppria verborū significatiōe cōtentū stare, q̄ repugnare legi dei sit verissime peccare. Sic pbare debet, qđ captiuare in legē peccati, et seruire legi peccati, sit infirmū esse et nō peccare, alioq̄ v̄bis, vt

ADVERSVS LATOMVM

iacēt, acceptis, statuimus esse idē qđ peccare, vbicūq;,
qđcūq; dicīť seruire peccato aut legi eius. Sicut Christus
lohā. viij. Qui facit peccatū seruus ē peccati. Et. ij. Pet. ij.
A q. n. qđ superat, huius et seruus est. Et ipse Paulus Ro.
vi. serui peccati fuistis, nūc autē liberati a peccato, serui
facti estis iustitiæ. Ita hic Paulus ipse seruus est peccati,
sed qđ addit, Carne, manifeste distinguit inter simplici
ter seruire peccato (qđ Lato. solū vult et fingit se nosse)
et inter seruire carne peccato. Nec est verū qđ Lato. ali
quādo nō seruiŕi peccato docet, nec hoc in seruitute pec
cati simpliciter, nec in seruitute carne peccati verū est.
Oīa. n. qđ facit, qđ seruus peccati ē, peccata sunt. Donū. n.
sui est, & seruitus nō operis, sed status nomē est, qđ to
tius vite studia cōprehēdit. Sicut ecōtra, aliud est simpli
citer deo seruire, aliud carne. Iusti simpliciter seruiunt
deo, id. n. psonā respicit, sed hypocritæ seruiūt ei carne
tantū, qđ solis operib. nō fide cordis. Atq; vt hi sunt hy
pocritæ dānabiles, ita illi (vt sic dicā) hypocritæ qđā sa
lutares, qđ carne seruiūt peccato, & sunt mali in speciē,
boni at in veritate, atq; vt opera hypocritarū externa,
nō sunt nihil, sed vere vtilia et bona, qđ creature dei vti
les, ita peccata iustorū vere mala & noxia, qđ opera pec
cati, atq; vt opera illa hypocritis bōa nihil p̄sunt, ita iu
stis sua peccata ista nihil nocēt. Qñ ergo ego dixi, quō
sine carne vel volūtate carnis operari pōt, qđ sine ea esse
nō potest, nōne ineptissime Lato. opponit illud Pauli,
Et si in carne, nō tñ secundū carnē ambulamus: quasi

T ij.

fit secundū carnem ambulare quādo sine carne nō operamur, p qđ vult similitudinē quā de instrumēto corrosō dedi euacuatā, adeo nihil videt hoc genus sophisticū. Paulus seruit carne peccato, & tñ nō ambulat secundū carnē, quācūq; nec Paulū recte citat pōderator ille testimoniorū. Paulus, n. dicit, ij. Cor. x. In carne, n. ambulātes, nō tñ secundū carnē militamus, sensus tñ idē est.

Iā qđ opus est oīa Latomi p singula psequi, cū ex his dictis abūde oīa sint cōfutata & mea roborata. Monstrauī, n. satis Latomū totū cōsistere in petitione principii, vt q peccatū nō velit a me accipi, nisi sicut ipse accipit, & studiosa nequitia deprauat & mea & omniū patrū dicta, dū eos de peccato simpliciter loquētes, trahit contra peccatū in grā dictū, seu de peccato totius dicta aptat, vt sic dicā, peccato partis. Qđ facit, qā qđ gratia & peccatū, qđ lex & Euāgelium, qđ Christus & homo sit, cū suis sophisticis nunq; cognouit. Nā qui de peccato & gratia, de lege & Euāgelio, de Chro & homine vult Christianiter differere, oportet ferme nō aliter qđ de deo & homine in Christo differere. Vbi cautissime obseruandū, vt vtrāq; naturā de tota psona enūciet, cū oībus suis ppriis, & tñ caueat, ne qđ simpliciter deo, aut simpliciter homini cōuenit, ei tribuat. Aliud em̄ est, de deo incarnato, vel hoīe deīficato loqui, & aliud de deo vel homīe simpliciter. Ita aliud est peccatū extra gratiā aliud in gratia, vt possis imaginari gratiā seu donū dei esse impeccatificatū, & peccatū gratificatū, qđ diu hic sumus, vt ppter donū & gratiā, peccatū iā nō peccatū sit.

Sed hæc est meditatio ocio maiori tractāda. Quare hic
sistā, donec ocio maiore fretus & alia dānem. Nā q̄ de
poenitētia & indulgēciis differit, cū omīa ex humanis
scriptis p̄bet, nihil faciūt. Nō. n. vel Greg. vel vllus an-
gelus habuit aliqd statuere in Ecclesia, aut docere qd' e
scriptura p̄bari nō possit. Et simul ex iis puto satis mō
stratū, Theologiā scholasticā esse aliud nihil q̄ ignorā
tiā veritatis & scādalū, iuxta scripturas positū. Nec mo
uet, q̄ Lato. me ingratitudinis & iniuriæ insinulat in
S. Thomā, Alexād. & alios. Male. n. de me meriti sunt.
Necq̄. n. mihi ingeniū deesse credo, fatebit̄ ip̄e Lato. stu
diū certe nō obscurū est. Meū vero cōsiliū dixi, vt adu-
lescēs vitet philosophiā & Theologiā scholasticam, vt
mortē anīe suæ. Nō sunt Euāgelia tā obscura, vt pueris
ea nō possint patere. Quomodo sunt instituti Ch̄riani
tēpore martyrū, quādo ista philosophia & Theologia
nō erāt? q̄ modo docuit ip̄e Christus? S. Hagne. xij.
annorū Theologa fuit, itidē Lucia & Anastasia, vnde
illæ didicerūt? Necq̄. n. Vniuersitatū studia adhuc ali-
quē martyrē aut sanctū, in tot seculis, de tanto nūero de-
derūt, q̄ probet eorū institutiōes esse deo gratas & re-
ctas, cū illi e priuatis scholis examina sanctorū mitterēt.
Ex fructibus suis cognoscit̄ philosophia & scholastica
Theologia. Nā de Thoma Agno an dānatus vel beā-
tus sit vehemētissime dubito, citius Bonauentrā credi-
turus beatū. Thomas multa hæretica scripsit, & autor
est regnātis Aristotelis vastatoris piæ doctrinæ. Quid
ad me? q̄ Bullarū Episcopus eū canonisauit? Arbitror

igit & mihi nō esse penitus crassum in rebus istis iudiciū, q̄ educatus in eis sim, & coætaneorū doctissimorū ingenia expertus, optima istius generis scripta cōtemplatus, in sacris literis saltē ex parte eruditus, tū experientia spiritaliū istarū rerū nō nihil examinatus, quā ego Thomae defuisse clare video, & om̄ibus q̄ similia scribūt & docēt, ideo meo cōsilio q̄ volet, cautus sit, facio qđ debeo, & iterū moneo cū Apostolo, Videte ne q̄s vos decipiat p̄ philosophiā & inanē fallaciā (hanc ego scholasticā Theologiā interpretor fortiter & cū fiducia) secūdū traditiōes hominū, secūdū elemēta huius mūdi) hēc sunt iura bullarū & quicqđ vltra scripturas statutū est in Ecclesia) & nō secūdū Christū. Clarū est hic solū Christū doceri & audiri velle Paulū. Quā v̄o Academiæ legāt Biblia, q̄s nō videt? Cōfer legētes, scribētes sup̄ sentētiās, sup̄ philosophiā, cū iis q̄ sup̄ Biblia scripserūt, aut ea docēt (cū illa potissima oīm florere & regnare debuerint) & videbīs q̄ loco, verbū dei

Sed ad te reuertor Iona mi, (Academiæ habeāt, & hūc Latomū a me extrudo ad te, ne mihi vltra molestus sit, q̄ iā Epistolas & Euangelia enarrare vernacula coepi, quæ causa est, vt molestū fuerit eius fordes legere & respōdere. Si videbit alio tēpore ad oīa respōdebo, modo exul, libris careo, & iudiciū illud hæreticorū magistrorū, q̄ Iudæos ad nudā Bibliā cogere voluerūt, porto. Sola. n. Biblia mecū sunt, nō q̄ magni apud me pendat libros habere, sed q̄ videndū, an dicta patrū

A D V E R S V S L A T O M V M.

ab aduersario bona fide citent. Nā Diony. citat de orā
do deo p defunctis, cū ille de laudādo scribat, vt optie
memini. Et qre vestrū aliqs ad reliqua nō respōdet: vel
tu, vel Andreas Carolostadius. Ecqd cessat Amsdorffi
us. An nō omib. vobis pariter Euāgelii gloria vindicā
da est. Caput ego cōtriui serpētis, corpus cur nō quea-
tis calcare? Exēpli gratia, quādo illud Iob. ix. Verebar
oīa opera mea, ille sic exponit, verebar, id est, observa-
bā. Et illud psal. ci. Nō intres ī iudiciū cū seruo tuo &c.
vbi ppheta iudiciū dei depcāt, qđ ille exponit sic. tota
vita dei est sine peccato, et nullius hominis tota vita est
sine peccato, ergo nō vult secūdū vitā dei iudicari. Itaq;
iudiciū dei vel cōspectū dei ille vitā dei facit. Vbi aut in
scripturis sic accipiūt? Ergo aliq pars vitæ nræ est, quæ
possit dicere, Intres in iudiciū, quæ scilicet sit de nūero
alio, qđ eorū q oēs viuētes dicūt. At patres ille inducit?
Et patres nō fuerūt hoīes? Nōne istas nenias & similes
qđ facillime aliquis vestrū cōfutare possit? Iudiciū dei
opus dei est, q nō suā vitā cōparat nobis, sed nrā exami-
nat, alioq q absurditas, vt æterna vita cōparet momē-
tanæ. Multa & ferme oīa sunt huiusmodi. Vellem, n.
& vos aliqd pro verbo facere, vt ego feriat, & vulgo
mifero aliquādo seruire possim. Vos tyrones etiā oportet
exerceri, atq; id optimū fuerit me viuo, si qđ forte
iuuare queā. Sed quæso, en accipe librū, qđ gaudeo illū
apud me amplius non morari. Vale ex Pathmo mea.
XX. Iunij. Anno. M. D. XXI.

